

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНОЛОГІЯ

DOI: 10.18372/2307-9061.60.15971
УДК 343.575(045)

Н. В. Коломієць,
доктор юридичних наук, професор
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5609-2651>

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОНТРАБАНДУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Національний університет «Чернігівська політехніка»
вул. Козацька, 1-а, 14037, Чернігів, Україна
E-mail: kolomiyetsn@ukr.net

Мета: дослідити особливості кримінальної відповідальності за контрабанду наркотиків у Чернігівській області. **Методологічною основою** дослідження є такі загальнонаукові методи: функціональний, системний; загальні логічні прийоми: аналіз, синтез, узагальнення. Використано діалектичний та порівняльно-правовий метод. **Результати:** суспільна небезпека контрабанди наркотичних засобів полягає в тому, що під час протиправного переміщення через митний кордон України наркотичних засобів порушується порядок державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який включає у себе загальний, а по відношенню до окремої групи товарів та предметів – спеціальний порядок переміщення їх через кордон. **Обговорення:** проблем кримінальної відповідальності за контрабанду наркотичних засобів на прикладі Чернігівської області.

Ключові слова: контрабанда; кримінальне правопорушення; запобігання; наркотики; митниця; прекурсори.

Постановка проблеми та її актуальність. Сьогодні як ніколи проблема контрабанди в Україні взагалі та контрабанди в Чернігівській області як прикордонній території є надзвичайно актуальною. Контрабанда – суспільно небезпечне діяння, яке значно дестабілізує економічні процеси нашої держави, погіршує розвиток її головних стратегічних галузей, уповільнює розвиток ринкової економіки, а в деяких випадках навіть посягає на безпеку, життя і здоров'я громадян.

Значна частина Чернігівської області межує із сусідніми країнами (Республіка Білорусь, Російська Федерація). Тож питання щодо охорони суспільних відносин, що забезпечують нормальний товарообіг через митний кордон та внесення до бюджету мита та зборів для Чернігівського регіону є вкрай актуальними.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням проблем кримінальної відповідальності за контрабанду займалися багато науковців, серед яких Ю.В.Баулін, О.П.Горох, О.О.Дудоров,

В.М.Киричко, А.А.Музика, О.М.Омельчук, О.І.Перепелиця, А.М.Полях, О.В.Процюк, А.В.Савченко, В.В.Сіленко, С.О.Сорока, Є.Л.Стрельцов, В.Я.Тацій, Є.В.Фесенко та інші.

Метою статті є дослідження особливостей кримінальної відповідальності за контрабанду наркотиків у Чернігівській області.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на географічне розташування, територія Чернігівської області є вкрай привабливою для транзиту наркотичних засобів. Пункти пропуску «Нові Яриловичі» (українсько-білоруський кордон), «Сеньківка» (межує з Російською Федерацією та Республікою Білорусь) та інші є місцем вчинення таких кримінальних правопорушень, як контрабанда.

Відповідно до КК України контрабандою визнається незаконне переміщення окремих предметів, що становлять підвищену небезпеку для здоров'я людей чи громадської безпеки, через митний кордон України поза митним контролем

або з приховуванням від митного контролю. Необхідно вказати, що КК України містить низку статей, які за об'єктивною стороною однаково, тобто переміщення через митний кордон поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, однак різні за предметом. Це ст. 201, ст. 201-1, ст. 305 КК України.

Аналіз судової практики Ріпкинського районного суду Чернігівської області, Городнянського районного суду Чернігівської області вказує, що найрозповсюдженішим кримінальним правопорушенням є контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Ця норма є спеціальною по відношенню до норми ст. 201 КК України (контрабанда). Основні відмінності цих норм полягають в об'єкті та предметі злочину. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин посягає на встановлений із метою охорони здоров'я населення порядок переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин через митний кордон України (ст. 305 КК України). Предметом цього злочину можуть бути наркотичні засоби, психотропні речовини, їхні аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби. Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів періодично переглядається Комітетом із контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України і затверджується Кабінетом Міністрів України. Відносно ж фальсифікованих лікарських засобів неможливо встановити перелік, тому проведення експертизи є обов'язковим. До того ж у Постанові Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» звертається увага на необхідності експертного висновку про вид, найменування і властивості вилучених речовин (засобів) [1, с. 56].

Як зазначають О.М. Омельчук [2, с. 5] та П.В. Пашко [3, с. 74], контрабанда наркотичних засобів та психотропних речовин є за своєю конструкцією злочином з формальним складом, що не потребує настання наслідків. Об'єктивна сторона контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів виражається в активних діях, пов'язаних із незаконним переміщенням через митний кордон

України наркотиків або психотропних речовин, що вказує на суспільну небезпеку цього діяння. Крім того, нагадаємо, що санкція ч. 1 ст. 305 КК України – позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років, ч. 2 ст. 305 – КК України – позбавлення волі на строк від восьми до десяти років, ч. 3 ст. 305 – КК України – позбавлення волі на строк від десяти до дванадцяти років. Тож дане кримінальне правопорушення відноситься до тяжких та особливо тяжких злочинів. Однак аналіз рішень відповідних судів Чернігівської області вказав на досить цікаву тенденцію, а саме застосування ст. 69 КК України. Нагадаємо, що ця норма дає можливість призначити основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу або перейти до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу за таке кримінальне правопорушення. Підставами застосування ст. 69 КК України є: наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, врахування особи винного. Більше підстав для застосування такої заохочувальної норми не потрібно. Єдине обмеження – ця стаття не застосовується за корупційне кримінальне правопорушення.

Розглянемо судову практику вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 305 КК України. Відповідно до вироку Городнянського районного суду Чернігівської області у справі № 732/1465/20 від 09.12.2020 ОСОБА_2 09.03.2020 р. у під'їзді будинку за місцем свого проживання за адресою: АДРЕСА_2, знайшов пачку з-під цигарок, всередині якої знаходились паперовий згорток та поліетиленовий пакунок з вмістом речовини рослинного походження зеленого кольору, які привласнив та зберігав при собі [4].

В подальшому ОСОБА_1, маючи у своєму розпорядженні особливо небезпечний наркотичний засіб – канабіс, вирішив, всупереч вимогам Законів України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» та «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів», перемістити його до Російської Федерації з приховуванням

від митного контролю для подальшого особистого вживання. Реалізуючи злочинний умисел, направлений на контрабанду особливо небезпечного наркотичного засобу – канабісу, 09.03.2020 р., близько 16-ї години, ОСОБА_1 сховав паперовий згорток та поліетиленовий пакунок з особливо небезпечним наркотичним засобом – канабісом у пачці з-під цигарок «Parliament», яку, в свою чергу, поклав у косметичку із засобами особистої гігієни та розмістив на спальному місці кабіни водія і вирушив на вантажному автомобілі марки «Ман», р.н. НОМЕР_1 з м. Мукачево Закарпатської області в напрямку Російської Федерації.

11.03.2020 р. о 16 годині ОСОБА_1 прибув як водій вантажного автомобіля марки «Ман» р.н. НОМЕР_1 в зону поглибленого митного контролю «червоний коридор» митного поста «Сеньківка» Північної митниці Держмитслужби України (Чернігівська область, Городнянський район, с. Сеньківка, вул. Дружби, 38). В ході здійснення прикордонно-митного контролю під час процедури усного декларування ОСОБА_1, достовірно знаючи про наявність у нього особливо небезпечного наркотичного засобу – канабісу, умисно не повідомив про наявність у нього засобів, заборонених чи обмежених до переміщення через митний кордон України.

Виконавши всі дії, спрямовані на контрабанду особливо небезпечного наркотичного засобу – канабісу, ОСОБА_1 не довів їх до кінця з причин, що не залежали від його волі, оскільки в ході проведення військовослужбовцями Чернігівського прикордонного загону і співробітниками Північної митниці Держмитслужби прикордонно-митного контролю на спальному місці в кабіні водія у косметичці із засобами особистої гігієни, в пачці з-під цигарок «Parliament» було виявлено приховані від митного контролю паперовий згорток та поліетиленовий пакунок з вмістом речовини рослинного походження, яку під час огляду місця події було вилучено. Вироком суду ОСОБА_1 призначено покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу у розмірі 1471 неоподатковуваний мінімум доходів громадян, що на момент ухвалення вироку становить 25007 грн., без конфіскації майна.

Наступним вироком Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 28.10.2020 у

справі № 743/1026/20 [5], ОСОБА_1 – визнана винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 305 КК України та призначене покарання за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 305 КК України із застосуванням ч. 1 ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 1350 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що відповідає 22950 грн. 00 коп. за те, що 17.05.2020 р. о 19 годині 30 хвилин ОСОБА_1, слідуючи як пасажир мікроавтобуса «Вольксваген» д.н. НОМЕР_1, реалізуючи умисел на контрабанду до Литовської Республіки особливо небезпечного наркотичного засобу з приховуванням від митного контролю в двох полімерних пакетах, які знаходилися в кишенях штанів, у зоні митного контролю митного посту «Нові Яриловичі» Чернігівської митниці ДФС, без мети збуту, намагався перемістити через митний кордон України з приховуванням від митного контролю особливо небезпечний наркотичний засіб – канабіс масою в перерахунку на висушену речовину 0,7055 г. та особливо небезпечний наркотичний засіб – екстракт канабісу масою в перерахунку на висушену речовину 0,0695 г., однак не довів свій намір до кінця з причин, які не залежали від його волі, оскільки в ході проведення прикордонно-митного контролю наркотичну речовину було виявлено та вилучено.

Вироком Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 09.09.2020 р. у справі № 743/912/20 [6], ОСОБА_1 – визнана винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 305 КК України та призначене покарання за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 305 КК України із застосуванням ч. 1 ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 950 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що відповідає 16150 грн. 00 коп. за те, що 09.07.2019 р. близько 22 години 30 хвилин ОСОБА_1, слідуючи як пасажир автобуса «Неоплан» д.н. НОМЕР_1 сполученням «Київ-Вільнюс», реалізуючи умисел на контрабанду особливо небезпечного наркотичного засобу та психотропної речовини, з приховуванням від митного контролю, в пакетах, поміщених до гаманця та кишені рюкзака, перебуваючи в зоні митного контролю митного посту «Нові Яриловичі» Чернігівської митниці ДФС, без мети збуту намагався перемістити через митний кордон

України з приховуванням від митного контролю особливо небезпечний наркотичний засіб – канабіс масою в перерахунку на висушену речовину 1,489 г., та психотропну речовину – амфетамін масою 0,0474 г., однак не довів свій намір до кінця з причин, які не залежали від його волі, оскільки в ході прикордонно-митного контролю наркотичну та психотропну речовину було виявлено та вилучено.

Наступним вироком Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 07.09.2020 у справі № 743/1025/20 [7], ОСОБА_1 – визнана винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 305 КК України та призначене покарання за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 305 КК України із застосуванням ч. 1 ст. 69 КК України у виді штрафу в розмірі 850 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що відповідає 14450 грн. 00 коп. за те, що 07.03.2020 р. близько 22 години 40 хвилин ОСОБА_1, слідуючи як пасажир автобуса «Неоплан» д.н. НОМЕР_1 сполученням «Київ-Таллін», реалізуючи умисел на контрабанду особливо небезпечного наркотичного засобу з приховуванням від митного контролю в цигарці, поміщеній до пачки з іншими цигарками, яка знаходилася в пояській сумці, перебуваючи в зоні митного контролю митного посту «Нові Яриловичі» Північної митниці Держмитслужби, без мети збуту намагався перемістити через митний кордон України з приховуванням від митного контролю особливо небезпечний наркотичний засіб – канабіс масою в перерахунку на висушену речовину 0,3728 г., однак не довів свій намір до кінця з причин, які не залежали від його волі, оскільки в ході проведення прикордонно-митного контролю наркотичну речовину було виявлено та вилучено.

Висновки. Аналіз рішень судів Чернігівської області (Ріпкинського районного суду Чернігівської області, Городнянського районного суду Чернігівської області) свідчить, що переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю наркотичних засобів, психотропних речовин (ст. 305 КК України) здійснюється з помітною регулярністю. Суспільно небезпечні діяння суб'єктів злочину кваліфікуються за ст. 15, ст. 305 КК України як замах на кримінальне правопорушення. Відповідно до ст. 68 КК Укра-

їни – замах на кримінальне правопорушення строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті Особливої частини КК. Тож, якщо особа вчинила кримінальне правопорушення за ст. 15, ч. 2 ст. 305 КК Країни – покарання позбавлення волі не більше 5 років. Однак судді, враховуючи декілька пом'якшуючих обставин, той факт, що наркотичні засоби переміщуються без мети збуту (зі слів обвинуваченого, без довідки про лікування), часто призначають покарання у виді штрафу. Як показав аналіз, розмір штрафу залежить від ваги наркотичних засобів. Слід констатувати, що достатньо лояльні вироки суддів не сприяють зменшенню кількості даних правопорушень, тож законодавче врегулювання правових колізій, усунення двозначності трактування законів сприятиме зменшенню вчинення кримінальних правопорушень даного виду.

Література

1. Степанова Л.Д. Контрабанда та її характерні ознаки в Україні. *Право України*. 2011. № 4. С. 56-59.
2. Омельчук О.М. Контрабанда за кримінальним правом України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2002. 19 с.
3. Пашко П.В., Пісной П.Я. Митна політика та митна безпека України. *Фінанси України*. 2014. № 1. С. 74-85.
4. Вирок Городнянського районного суду Чернігівської області від 09 груд. 2020 р. у справі № 732/1465/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93462165> (дата звернення: 23.01.2021).
5. Вирок Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 28 жовт. 2020 р. у справі № 743/1026/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92496060> (дата звернення: 23.01.2021).
6. Вирок Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 09 вер. 2020 р. у справі № 743/912/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91431616> (дата звернення: 23.01.2021).
7. Вирок Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 07 вер. 2020 р. у справі № 743/1025/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91366490> (дата звернення: 23.01.2021).

References

1. Stepanova L.D. Kontrabanda ta yii kharakterni oznaky v Ukraini. *Pravo Ukrainy*. 2011. № 4. S. 56-59.

2. Omel'chuk O.M. Kontrabanda za kryminal'nym pravom Ukrai'ny: avtoref. dys... kand. juryd. nauk: 12.00.08. Kyi'v, nac. un-t im. T. Shevchenka. Kyi'v, 2002. 19 s.

3. Pashko P.V., Pismo P.Ia. Mytna polityka ta mytna bezpeka Ukrainy. *Finansy Ukrainy*. 2014. № 1. S. 74-85.

4. Vyrok Horodnianskoho raionoho sudu Chernihivskoi oblasti vid 09 hrud. 2020 r. u spravi

№ 732/1465/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93462165> (data zvernennia: 23.01.2021).

5. Vyrok Ripkynskoho raionoho sudu Chernihivskoi oblasti vid 28 zhovt. 2020 r. u spravi № 743/1026/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92496060> (data zvernennia: 23.01.2021).

6. Vyrok Ripkynskoho raionoho sudu Chernihivskoi oblasti vid 09 ver. 2020 r. u spravi № 743/912/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91431616> (data zvernennia: 23.01.2021).

7. Vyrok Ripkynskoho raionoho sudu Chernihivskoi oblasti vid 07 ver. 2020 r. u spravi № 743/1025/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91366490> (data zvernennia: 23.01.2021).

Nataliia Kolomiets

FEATURES OF CRIMINAL LIABILITY FOR DRUG SMUGGLING ON THE EXAMPLE OF CHERNIGIV REGION

Educational and Scientific Institute of Law and Social Technologies

National University «Chernihiv Polytechnic»

Kozatska str., 1-a, 14037, Chernihiv, Ukraine

E-mail: kolomiyetsn@ukr.net

Purpose: to investigate the features of criminal liability for drug smuggling in the Chernihiv region. **The methodological basis** of the study are the following general scientific methods: functional, systemic; general logical methods: analysis, synthesis, generalization. The dialectical and comparative legal method is used.

Results: the public danger of drug smuggling is that during the illegal movement across the customs border of Ukraine of drugs violated the order of state regulation of foreign economic activity, which includes general, and in relation to a particular group of goods and objects – a special order of movement through border. Thus, smuggling causes direct economic losses to the state related to non-payment of customs duties and other taxes (payments) both when crossing the customs border of Ukraine and in connection with the sale of smuggled goods on the territory of Ukraine or abroad. In addition, smuggling damages the established order of governance, encroaches on the national cultural heritage of the Ukrainian people, and may damage Ukraine's relations with other states. It promotes the illicit trafficking in Ukraine and the world of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, can cause irreparable damage to human health and life, as well as cooperation in the fight against international drug trafficking. Criminal liability for actions with drugs and psychotropic substances occurs only when their size exceeds a certain value (is greater than «small size»). For different substances these sizes are individual and they are determined according to the tables approved by the order of the Ministry of Health of Ukraine № 188 from 01.08.2000 (for psychotropic drugs, for drugs). The size of narcotic drugs of plant origin and substances made in the form of extracts, extracts, decoctions or other liquids are determined in terms of dry matter (ie it is not the total volume of the liquid, but how much of the drug in this liquid). The size is determined during the examination. **Discussion:** problems of criminal liability for smuggling in Chernihiv region.

Keywords: smuggling; criminal offense; prevention; drugs; customs; precursors.